

เสริมความรู้ เรื่อง ขุนช้างขุนแผน

ความเดิม

เริ่มเรื่องในเมืองสุพรรณบุรี มีครอบครัวผู้มีอันจะกิน ๓ ครอบครัวได้แก่

๑. ครอบครัวขุนไกรพลพ่าย เป็นทหารชาตินักรบคงกระพันชาตรี รับราชการประจำอยู่ที่กรุงศรีอยุธยา **ถือศักราชคฤมาศ ๑๐๐ คน** มีภรรยาชื่อนางทองประศรี บ้านอยู่ **วัดตะไกร** เมืองสุพรรณบุรี มีบุตรชายให้ชื่อว่า **พลายแก้ว** ภายหลัง **ขุนไกรถูกประหารด้วยเหตุที่ทำผู้กระเบื้องแตก** นางทองประศรีจึงพาลูกหนีพระนาง (หนีพระราชอาญา) ไปอยู่ที่เมืองกาญจนบุรี

๒. ครอบครัวขุนศรีวิชัย รับราชการเป็นนายกรมช่างกองนอก มีภรรยาชื่อนางเทพทองอยู่ตำบล **ท่าลิบเบี้ย** เมืองสุพรรณบุรี เมื่อตั้งครุฑขึ้นว่านกะทกรุมคาบข้างนำมาให้ ประกอบกับตอนที่ขุนช้างเกิด มีช้างเผือกมาถวายพระพันวษา **ปู้ย่าตายายจึงตั้งชื่อหลานชายว่า “ขุนช้าง”**° เมื่อขุนช้างเกิดมาแล้ว ครอบครัวของขุนศรีวิชัยร่ำรวยขึ้นมาก ภายหลังจึง **ถูกโจรปล้นและขุนศรีวิชัยถูกโจรฆ่าตาย**

๓. ครอบครัวพันศรีโยธา เป็น นายด่านลาดตระเวนดูข้าศึกตามแนวชายแดน มีภรรยาเป็นเศรษฐีสวยคม ชื่อนางศรีประจัน อยู่ **ท่าพี่เลี้ยง** เมืองสุพรรณบุรี มีบุตรหญิงสวยชื่อ **พิมพิลาไลย** พันศรีโยธาไปค้าที่ **เมืองละว้าถูกผีป่ากิน กลับมาถึงบ้านก็ล้มป่วยแล้วตายในที่สุด** นางเทพทองและนางศรีประจันจึงร่วมกันจัดงานศพสามีของทั้งสองนางที่ **วัดเขา** เมืองสุพรรณบุรี

เนื่องจากทั้งสามครอบครัวเป็นเพื่อนบ้านกัน เมื่อวัยเด็ก **พลายแก้ว ขุนช้างและพิมพิลาไลย** จึงเป็นเพื่อนเล่นกัน ครั้งหนึ่งเคยเล่น โดยสมมุติให้พิมพิลาไลยเป็นเมียขุนช้างแล้วพลายแก้วมาลักพาไป

ขุนไกรถูกประหารทองประศรีพาพลายแก้วไปอยู่กาญจนบุรี เมื่อพลายแก้วอายุได้ ๑๕ ปี จึงบวชเรียนวิชากับ **ขรัวบุญ วัดส้มใหญ่** เมืองกาญจนบุรี จนสิ้นภูมิพระอาจารย์แล้วท่านได้แนะนำให้ไปเรียนกับสมภารมี ที่ **วัดป่าเลไลยก์** เมือง **สุพรรณบุรี** ซึ่งรู้จักกันดีกับนางทองประศรี

ที่ **วัดป่าเลไลยก์** เณร **พลายแก้ว** เทศน์มหาชาติกัณฑ์มัทรี นางพิมพิลาไลย เป็นเจ้าของกัณฑ์ เป็นเหตุให้เณรพลายแก้วได้พบพิมพิลาไลย พลายแก้วสีกจากเณรแล้วเข้าหานางพิม ได้เสียกับนาง และได้เข้าหา **นางสายทอง พี่เลี้ยงนางพิมพิลาไลย** ด้วย

ต่อมาพลายแก้วได้แต่งงานกับนางพิมพิลาไลย เข้าหออยู่กินด้วยกันเพียง ๓ วัน เกิดศึกเชียงใหม่ ขุนช้างกราบทูลถึงพลายแก้วบุตรขุนไกรด้วยเจตนาแยกพลายแก้วไปจากนางพิม พระพันวษาทรงทราบ จึงทรงมีรับสั่งให้พลายแก้วไปรบศึกที่เชียงใหม่ พลายแก้วกับนางพิมได้ปลุกต้นโพธิ์ เสียงทวย ขุนช้างแกล้งทำให้ต้นโพธิ์ตาย และปล่อยข่าวว่าพลายแก้วแตกทัพและตายในที่รบ

° หอสมุดแห่งชาติ **เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม ๑** หน้า ๖.

นางพิมพิลาไลยเสียใจล้มป่วยจึงเปลี่ยนชื่อเป็น **วันทอง** ขุนช้างผู้ขอวันทองและเรือเรื่อนหอของพลายแก้วถวายวัด นางวันทองไม่ยอมเข้าหอด้วย แม้จะถูกมารดาบังคับข่มขู่อย่างไร

พลายแก้ว ขณะศึกกลับมาได้เป็น **ขุนแผนแสนสะท้าน** พานางลาวทองลูกสาวนายบ้านจอมทอง ซึ่งเป็นภรรยาคนใหม่มาด้วย วันทองหึงหวงจึงทะเลาะกับลาวทอง ขุนแผนห้าม แต่วันทองไม่เชื่อฟัง ขุนแผนจึงพาลาวทองไปอยู่เมืองกาญจนบุรี วันทองถูกขุนช้างขูดเข้าหอ

ต่อมาขุนแผนคิดถึงวันทองกลับมาต่อว่านางศรีประจัน นางเทพทอง และบริภาษนางวันทอง **จมีนศรี** ๗ ได้ไถ่กลับเกลี้ยให้ขุนแผนกับขุนช้างให้คืนดีกันและสาบานเป็นเกลือกัน แต่เมื่อลาวทองป่วย ขุนแผนฝากแควไว้กับขุนช้างเพื่อไปดูแลลาวทอง ขุนช้างกลับกราบทูลว่าขุนแผนหนีเวรไปหานางลาวทอง พระพันวษากริ้ว จึงมีรับสั่งให้จับลาวทองมาทักบริเวณไว้ในวัง และรับสั่งให้ขุนแผนออกตระเวนด่าน ขุนแผนคิดหาของวิเศษ ๓ อย่างได้แก่ **กุมารทอง ดาบฟ้าฟื้น และม้าสีหมอก** เพื่อจะกลับมาแก้แค้น

ขุนแผนเข้าป่าได้ **นางบัวคลี่** ลูกสาวหมื่นหาญนายบ้านผู้ประพฤตินั้นเป็นหัวหน้าโจรเป็นภรรยา แต่ขุนแผนไม่ช่วยพ่อตาปล้นสดมภ์ จึงถูกพ่อตาวางแผนฆ่า โดยให้นางบัวคลี่เป็นคนวางยา โหงพรายกระซิบบอกความแก่ขุนแผน ๗ จึงแกล้งทำเป็นโดนวางยาแล้วออกปากขอลูกในท้องนางบัวคลี่ นางจึงออกปากยกให้ ตกคักจึงฆ่านางบังคลี่ฆ่าท้องเอาลูกไปทำ**กุมารทอง** แล้วหนีจากช่องหมื่นหาญ

หมื่นหาญติดตามมาสู้รบกับขุนแผน แต่สู้ขุนแผนไม่ได้ ขุนแผนได้ไว้ชีวิตหมื่นหาญแทน **คุณ** **ข้าวแดงแกงร้อน** แล้วเที่ยวเดินทางแสวงหาของวิเศษอีก ๒ อย่าง

ขุนแผนตี**ดาบฟ้าฟื้น** หาชื่อ **ม้าสีหมอก** ได้ จึงย้อนกลับมาขึ้นเรือนขุนช้าง แต่เข้าห้องผิดไปเข้าห้อง**แก้วกิริยา**บุตรสาวพระยาสุโขทัย จึงได้นางเป็นภรรยาอีกคนหนึ่ง แล้วมอบเงิน ๑๕ ชั่งให้นางนำไปไถ่ตัวจากการมา**ขัดดอก**ขุนช้างและให้กลับไปอยู่สุโขทัย แก้วกิริยาได้ชี้ทางไปห้องขุนช้าง

ขุนแผนพาวันทองไปอยู่ป่า ขุนช้างติดตามแต่สู้ไม่ได้จึงแจ้งความ ทหารออกติดตามจับขุนแผน แต่ไม่สามารถจับขุนแผนได้ ขุนแผนต้องขอ**หาลักพาเมียขุนช้างและขบถ** จนวันทองท้องได้ ๗ เดือน จึงปรึกษากันมอบตัวสู่คดี (ขุนแผนลู่แก่ไทย) โดยมอบตัวต่อพระพิจิตร ขุนแผนชนะคดีได้อยู่กินกับนางวันทองอย่างถูกต้องพร้อมด้วยนางแก้วกิริยา

ขุนแผนสงสาร**ลาวทอง**ที่ยังถูกกักตัวอยู่ในวัง จึงกราบบังคมทูลขอนางลาวทอง พระพันวษากริ้ว จึงมีรับสั่งให้จองจำขุนแผน ขุนช้างได้โอกาสจึงไปขูดคร่า นางวันทองซึ่งท้องแก่ไปอยู่กินกับตน และนางวันทองได้ให้กำเนิดบุตรชายที่เรือนขุนช้าง นางให้ชื่อบุตรชายว่า **พลายงาม**

แรก ๆ ขุนช้างก็รักใคร่เอ็นดูพลายงามเพราะคิดว่ามีส่วนเป็นบุตรของตน แต่เมื่อยิ่งโตพลายงามยิ่งเหมือนพลายแก้ว (ขุนแผน) มากขึ้นจนพลายงามอายุได้ประมาณ ๑๐ ขวบขุนช้างจึง**ลวงไปฆ่าในปี** **โดยเอาตนไม่ทับไว้แต่โหงพรายของขุนแผนช่วยไว้** วันทองตามมาช่วยลูกและพาไปฝากไว้ที่วัดเขาเพื่อ

จะพาไปส่งให้อยู่กับย่าทองประศรีที่เมืองกาญจนบุรี นางได้พาพลาวยามมาพบพ่อที่คุกและรับเลี้ยงดู และสอนวิชาความรู้ต่าง ๆ แก่พลาวยาม

หลังจากโกนจุกแล้ว จหมื่นศรี ฯ ได้พาพลาวยามถวายตัวต่อพระพันวษา พระองค์ทรงนึกถึง ขุนแผนได้ แต่ก็ไปทรงคิดเรื่องแต่งกลอนที่ค้างอยู่จึงทรงลืมปล่อยตัวขุนแผน จนกระทั่งเจ้าล้านช้าง ถวายพระธิดาชื่อ **นางสร้อยทอง** มาบรรณาการกรุงศรีอยุธยา แต่ เจ้าเชียงใหม่ให้แสนตรีเพชรกล้า ยกกองทัพไปชิงนางมาเลี้ยงไว้ที่เชียงใหม่และเตรียมป้องกันบ้านเมืองรับศึกอยุธยา

เมื่อข่าวทราบถึงอยุธยาพลาวยามจึงอาสายกทัพไปตีเชียงใหม่โดยขอพระราชทานขุนแผนผู้บิดาไปด้วย ขุนแผนจึงพันโทษ ระหว่างการเดินทางทัพไปเชียงใหม่ขุนแผนได้แวะเยี่ยมพระพิจิตร พลาวยามได้พบ**นางศรีมาลา** ธิดาพระพิจิตรก็ต้องใจและลักลอบเข้าหานาง ขุนแผนจึงได้สู้ขอนางให้แก่พลาวยาม และจะกลับมาแต่งงานกันเมื่อเสร็จจากศึกเชียงใหม่ ขุนแผนพลาวยามชนะศึก พระพันวษาโปรดเกล้าฯ ให้กวาดต้อนชาวเชียงใหม่มาด้วย เจ้าเชียงใหม่จึงถวายตัวนางสร้อยทองธิดาล้านช้าง และนางสร้อยฟ้า พระธิดาเจ้าเชียงใหม่

เสร็จจากศึกเชียงใหม่พลาวยามได้รับบรรดาศักดิ์เป็น **จหมื่นไวยวรรณ** ส่วนขุนแผนได้เป็น **พระกาญจนบุรี** พระพันวษาพระราชทาน**นางสร้อยฟ้า**แก่จหมื่นไวย ขุนแผนกราบทูลว่าจหมื่นไวย มีคู่แล้ว คือ**นางศรีมาลา**ธิดาพระพิจิตร พระพันวษาพระราชทานงานสมรส ทรงให้ไปรับ**นางศรีมาลา** มาแต่งงานและพระราชทานนางสร้อยฟ้าให้เป็นเมียพลาวยามอีกคนหนึ่ง

นางวันทองรู้ว่าบุตรชายแต่งงานจึงขออนุญาตขุนช้างมางานแต่งบุตรชาย ขุนช้างตามมาในงาน กินเหล้าเมาแล้วทำกริยาน่าอดสูและล่ำเลิกถึงความหลังอวดว่าเคยฆ่าฟันเข็มนตีพลาวยาม จนเป็นเหตุให้ ถูกจหมื่นไวยทำร้ายเจียนตาย

ขุนช้างไปกราบบังคมทูลฟ้องพระพันวษาว่าถูกพระไวยทำร้าย ทรงไต่สวน พลาวยามถวายสัตย์ ทรงเชื่อด้วยเหตุผลและพยาน แต่เกรงจะเป็นที่ครหาว่าโปรดพลาวยามแล้วทรงเข้าข้างพลาวยาม จึงทรงให้ **ค่าน้ำพิสูจน์** ขุนช้างแพ้ต้องโทษประหารด้วยคดีอาญาพยายามฆ่าพลาวยาม นางวันทองอ่อนวอนขอให้ พระไวย (พลาวยาม) ช่วยขอชีวิตขุนช้างไว้ พระไวยสงสารมารดาจึงกราบบังคมทูลขอชีวิตขุนช้าง

พระไวยมีเกียรติยศ มีความสุขกับครอบครัวพร้อมหน้าญาติพี่น้อง ส่วนบิดามีเกียรติยศก็ได้เป็นถึง พระกาญจนบุรี ขาดแต่มารดาและมีความอับอายผู้คนที่มารดาต้องอยู่กับคนอย่างขุนช้าง จึงไปลักพาตัว มารดามาจากเรือนขุนช้าง เป็นเหตุให้ขุนช้างถวายฎีกา

ขุนแผนมีภรรยา ๕ คนได้แก่ ๑. **พิมพิลาไลย** (วันทอง) ๒. **สายทอง** (พี่เลี้ยงนางพิมพิลาไลย)

๓. **ลาวทอง** ๔. **บัวคลี** ๕. **แก้วกิริยา**

มีบุตรคนแรกเกิดแต่ **บัวคลี** คือ **กุมารทอง** บุตรคนที่สองเกิดแต่ **นางวันทอง** คือ **พลาวยาม**

บุตรคนที่ ๓ เกิดแต่ **นางแก้วกิริยา** คือ **พลายชุมพล**